

Hoe gaat het met de kwabaal?

MDV

Juvenile kwabaal.

De kwabaal (*Lota lota*) is een zeer zeldzame koudeminnende vis, die in de tweede helft van de vorige eeuw uitgestorven is in veel Nederlandse wateren. In de afgelopen 15 jaar werd de soort nog slechts aangetroffen in 0,5% van de kilometerhokken waar vissen geteld zijn en op de Rode Lijst heeft ze de status 'ernstig bedreigd'. Door aanpassingen in het watersysteem die zich richten op het zo snel mogelijk afvoeren van water, zijn overstroomde oeverlanden nagenoeg verdwenen en daarmee ook de opgroei-habitat van de larven. Daarnaast speelt de toenemende watertemperatuur door klimaatopwarming en afname van lokale kwelstromen en bomen langs beken die zorgen voor plekken met relatief koel water, waarschijnlijk een rol bij de achteruitgang.

Onderzoek voor behoud

Zonder maatregelen dreigt de kwabaal in Nederland uit te sterven. RAVON doet daarom onderzoek om kennis te ontwikkelen voor het herstel van leefgebieden. Dit gebeurt onder andere in de Noord-Brabantse Beerze, in de Vechtplassen op de grens van Utrecht en Noord-Holland en in Friesland. In de Beerze, waar de soort uitstierf, zijn herstelmaatregelen als hermeandering en het terugbrengen van overstromingsvlakten uitgevoerd. Vervolgens is de kwabaal in de periode 2009-2013 geherintroduceerd en sinds 2019 wordt natuurlijke voortplanting vastgesteld. In de Vechtplassen, met name in de Vinkeveense Plassen, heeft de kwabaal altijd stand gehouden, maar zijn al sinds 2006 geen juvenielen meer aangetroffen en in 2013 voor het laatst een subadult.

Getrommel onder water

De kwabaal plant zich hartje winter voort en produceert tijdens de voortplantingsperiode een lokroep door met een spier op de zwemblaas te 'trommelen'. Met een hydrofoon is dit geluid op te vangen. Daarnaast is in de Vechtplassen ook eDNA ingezet. Hieruit is naar voren gekomen dat de kwabaal nog steeds

Passieve hydrofoon: de Hydromoth

Op twee locaties in Nederland heeft RAVON geluidsonderzoek gedaan met een nieuwe passieve hydrofoon: de Hydromoth. Ze zijn klein en gemakkelijk toepasbaar en kunnen in het water worden gehangen en over een langere periode (constant) geluidsoptnames maken. Dit helpt ons om beter grip te krijgen op de mysteries rondom de leefwijze en voortplanting van de kwabaal.

RL

Status kwabaalpopulaties Nederland

Waarnemingen na 2010

Legenda

- Status onbekend
- Status goed
- Status slecht
- ★ Herontdekt na 2020

Overstromingsvlakte bij de Beerze – Logtse Velden.

aanwezig is in de Spiegelplas, waar deze sinds 2012 niet meer was gezien. Ook is ontdekt dat de soort in de Wijde Blik voorkomt. In Friesland is de soort gehoord in de Lippe Gabriëlsplas en zijn er losse waarnemingen naar boven gekomen uit de Rottige Meente en nabij Hardegarijp. In de Beerze is in 2023 tijdens het RAVON-vissenweekend opnieuw een jonge kwabaal gevangen.

Kansen voor herstel

Het onderzoek in de Beerze heeft geleerd dat middels grootschalig natuurherstel, geschikte leefomstandigheden voor kwabaal gerealiseerd kunnen worden. Er is hier weer geschikt habitat aanwezig voor alle levensfasen van de soort: diepe en koude, door kwel gevoede kommen voor de volwassen kwabalen en snel opwarmende en voedselrijke overstromingsvlakten voor de opgroei van de larven. Voor de Vechtplassen en op de andere plaatsen waar relictpopulaties van de soort voorkomen, is de situatie minder rooskleurig. Hier lijkt het voortplantingssucces zeer beperkt. Er worden in de voortplantingstijd wel roepende kwabalen gehoord, maar geen larven en juvenielen aangetroffen. Ook hier is het herstellen van grootschalige overstromingsvlakten vermoedelijk een belangrijke voorwaarde voor het behoud van de soort.

